

เทศน์เช้า วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๕

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้วันสำคัญนะ วันนี้เป็นวันวิสาขบูชา คนเห็นความสำคัญของวันวิสาขบูชาคือคนเห็นความสำคัญของตน ถ้าเราไม่มีความสำคัญไม่มีหลักเกณฑ์เลย เราก็จะไหลไปตามกระแสของโลก วันนี้วันสำคัญมา ๒,๕๔๕ ปีแล้ว เกินเวลาของชีวิตมนุษย์เรา เราเกิดมานี้ยังไม่ถึง ๑๐๐ ปีกัน แต่ความสำคัญนี่มันสำคัญมาสองพันห้าร้อยกว่าปี สำคัญขนาดนั้น แล้วมีความสำคัญมาก

ถ้าเราเห็นความสำคัญของวันนี้ เราจะเห็นความสำคัญของตนเอง ความสำคัญของตนเองคือหลักของใจ หลักของใจเอาอะไรเป็นที่พึ่ง เอาศาสนาเอาบุญกุศลเป็นที่พึ่ง เราอุตส่าห์พยายามหาที่พึ่งกัน ถ้าเราหาที่พึ่งของเราได้ เราก็จะเป็นคนที่พบประสบความสุข ถ้าเราหาที่พึ่งของเราไม่ได้ เราก็จะแว้งคว้าง

หลักของใจ ใจมันแว้งคว้างหาที่พึ่งไม่ได้เลย เราหาที่พึ่งไม่ได้ พึ่งสิ่งใดก็พึ่งไม่ได้นะ เราอยากพึ่งพาอาศัยกัน อยากจะช่วยเหลือกัน ความช่วยเหลือกัน ช่วยเหลือกันได้ด้วยความปลอดภัย ประโยชน์เท่านั้น โลกเรานี้ปลอดภัยปลอดภัย ความเห็นใจกันพยายามให้ทะนุถนอมน้ำใจกัน ทะนุถนอมน้ำใจกันมันก็เป็นเรื่องของเปลือกนอก เป็นเรื่องของความอาลัยอาวรณ์ เป็นเรื่องของความทุกข์

ทุกข์เป็นสังขารม ทุกข์เป็นความจริง แต่เราไม่เห็นความจริงของความเป็นทุกข์อันนี้ เพราะศาสนาสอนเรื่องตรงนั้น เรื่องทุกข์ ถ้าเราเห็นเรื่องของทุกข์ เราจะเห็นหลักของใจ เพราะอะไร? เพราะใครไปรู้เรื่องของความทุกข์? ใจเท่านั้นไปรู้เรื่องของความทุกข์ พระพุทธเจ้าตรัสรู้ตรงนี้ไง

แต่ก่อนพยายามค้นคว้าหาแก่นนะ ทุกคนก็ไขว่หา หาว่าที่ไหนมันเป็นที่พึ่ง ๆ เขาปฏิบัติคุณตนเขาเป็นพระอรหันต์กันทั้งนั้นที่เป็นที่พึ่ง แต่มันก็พึ่งไม่ได้จริง มันพึ่งไม่ได้จริงเพราะหลักของใจมันหาไม่เจอ หาหลักของใจเจอ หาตนเองเจอ ถ้าหาตนเองเจอนี้หลักของใจเจอ มันรู้สึกว่ามันเหมือนกับเคารพตนเองไง

เราคิดว่าทุกคนต้องเคารพเรา ๆ แต่เราไม่เคารพตัวเอง เพราะเราไม่รักตัวเองจริง ถ้าเรารักตัวเองจริงเราต้องหาที่พึ่งของเราเองได้ ถ้าหาที่พึ่งของเราเองได้นี่ตรงนี้เป็นที่พึ่งของเรา ถ้าเราพยายามแสวงหาของเรา แสวงหาของเราได้มันก็เป็นความแสวงหาของเรา แสวงหาถ้ามันไม่มีตำรา เหมือนกับคนไข้ ถ้าคนไข้ไม่มียารักษาไข้เราต้องทนเอา ไข้บางอย่างมันก็หายได้โดยธรรมชาติของมัน ไข้บางอย่างหายไม่ได้หรือต้องเข้าโรงพยาบาลผ่าตัด

อันนี้ก็เหมือนกัน ความกังวล ความคิดทั่วไปนี่มันเกิดดับ ๆ บางอย่างมันหายได้ ความกังวลนะ เพราะเราไปยึดมัน เพราะความยึดมันส่วนน้อย แต่ความไม่รู้ของใจมันแก้ไขไม่ได้หรือ ความไม่รู้ของใจ ใจจะไม่รู้อะไร? ไม่รู้สังขารความเป็นจริง สังขารความเป็นจริงเรื่องของตัวเองนะ ไม่ใช่สังขารความเป็นจริงเรื่องของโลก

สังขารเรื่องของโลก เรื่องวิทยาศาสตร์นี่ โลกมันแปรสภาพไปหมุนเวียนไป แต่สังขารของตัวเองคือไม่เห็นคนใจ ไม่เห็นคนไม่รู้จักคน ไม่รู้จักคนเคารพคนไม่เป็น แล้วมันเกิดดับ ๆ อาการเกิดดับเป็นอาการของเงา เราเห็นได้แค่นั้น ได้เห็นแค่ความเกิดดับ แล้วก็พยายามพูดกันว่า “มีความทุกข์มาก มีความทุกข์มาก มีความเร่าร้อนใจมาก”

พูดแต่เรื่องของเรา บ่นกันแต่เรื่องของเรา แต่ไม่เห็นสังขารของความจริง ไม่เห็นเนื้อของใจ ไม่เห็นความเป็นจริงของใจ ถ้าเห็นความเป็นจริงของใจนี้ มันจะบอกว่า สิ่งนั้นมันเกิดดับ เราไปต่อต้านมันไม่ได้ เหมือนถนนหนทางนี้มีไว้สำหรับให้รถวิ่ง

นี่ก็เหมือนกัน อาการของใจ เงาของใจเอาไว้ให้สื่อสมมุติกัน ให้โลกเข้าใจกัน ให้โลกพูดกันเข้าใจ เอาไว้สื่อสัมพันธ์กัน แต่เราไปยึด เวลาสัญญากันเราพูดกัน เราสัญญากับฝ่ายตรงข้าม สัญญาเรายึดมั่นสัญญานั้น ยึดมั่นสัญญานั้น ยึดมั่นเงานั้น แต่สัญญานั้นก็เป็นสัญญาของโลกเขา ไม่เป็นความรู้ของความเป็นจริง

สิ่งนั้นมันเป็นอนิจจัง สรรพสิ่งในโลกนี้เป็นอนิจจังทั้งหมด “สิ่งใดเป็นอนิจจัง สิ่งนั้นต้องเป็นทุกข์” เป็นทุกข์เพราะมันทรงตัวไว้ไม่ได้ ทุกข์คือความทรงตัวไว้ไม่ได้ ทุกข์คือความแปรปรวน ความแปรปรวนทางสรรพสิ่งมันแปรปรวนไปตลอดเวลา นีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นตรงนี้ เห็นว่ามันเป็นอนิจจัง มันเป็นทุกข์ แล้วมันเป็นอนัตตา

เราเป็นทุกข์แต่เราไม่เป็นอนัตตา เราเป็นทุกข์ทุกข์เป็นเรา ถ้าทุกข์เป็นอนัตตา ทุกข์เกิดขึ้น ทุกข์ตั้งอยู่ ทุกข์ดับไป ทุกข์มันก็เป็นอนิจจังอันหนึ่งเหมือนกัน ความเป็นอนิจจังนี้ มันไม่รู้ตรงนี้ มันก็สืบต่อตรงนี้ยึดตรงนี้เป็นมัน ทั้ง ๆ ที่ว่าเป็นเรื่องความเป็นของโลกเขา เรื่องความเป็นไปของโลก เรื่องความเป็นไปของสรรพสิ่งตามธรรมชาติของเขาเป็นอย่างนั้น

ถ้ารู้ธรรมชาติความเป็นจริง ธรรมเปลือกนอก รู้กฎทฤษฎีของธรรม แล้วผู้รู้คือใคร? ผู้ที่ไปรู้สิ่งต่าง ๆ นั้นนะ มันไปรู้สิ่งใด? แล้วมันจะปล่อยวางสิ่งใด? ถ้ามันรู้สิ่งนั้นมันปล่อยวางสิ่งนั้นเข้ามา มันก็จะปล่อยวางเป็นอิสระตัวมันเองเข้ามา ปล่อยวางอิสระเป็นตัวมันเองเข้ามา ๆ จนถึงตัวมันเอง จนถึงเป็นผู้รู้ที่แท้จริงตนเอง ๆ นี่มันจะเคารพตนเองมาจากภายนอก

เคารพตนเองแล้วแสวงหาตนเองขึ้นมา แล้วละปลดปล่อยความเกี่ยวข้องกับโลกเขาให้เป็นอิสระเข้ามา เป็นอิสระจากภายนอกคือทำให้เราสงบจากความฟุ้งซ่าน ถ้าสงบจากความฟุ้งซ่านเข้ามานี้ มันจะเป็นอารมณ์ของเรา มันจะเป็นตัวของเรา เป็นเอกัคคตารมณ์ มันเป็นหนึ่งในอารมณ์เหมือนกัน แต่เป็นหนึ่ง นั้นนะเคารพตนเองจากเรื่องหยาบ ๆ แล้วก็ปลดปล่อยขั้น ๕ ทั้งหลาย ปลดปล่อยเงา จับต้องเงา จับรอยโค เดินตามรอยเท้าโคเข้าไปจนถึงตัวโค

นี่ก็เหมือนกัน จับต้องความคิดของเราเข้าไป มันปลดปล่อยความคิด เห็นความคิดเกิดดับ ความคิดไม่ใช่เรา เราไม่ใช่ความคิด เกิดดับ ความคิดกับใจไม่ใช่อันเดียวกัน มันแยกจรมมา เป็นสิ่งที่จรมมา เป็นสิ่งที่เกิดดับ มันเกิดขึ้นเพราะเรา มันสิ่งกระทบตามอายตนะกระทบมันเกิดขึ้นได้อย่างหนึ่ง กับอยู่เฉย ๆ มันปรุงแต่งขึ้นมาได้อย่างหนึ่ง มันเป็นอย่างหนึ่ง ปรุงแต่งขึ้นมาจากตัวที่ไม่รู้จักตัวมันเอง

แต่ถ้ามันปลดปล่อยออกไปแล้ว มันจะปรุงแต่งขึ้นมาที่มันปรุงแต่งไม่ได้ เพราะสิ่งที่เครื่องมือไปปรุงแต่งคือขั้นมันปลดออกไป นั่นคือเคารพตนเองอีกขั้นหนึ่ง เคารพตนเองคือเข้าไปเห็นตัวจิต ตัววิชาตัวเดิมแท้ของจิต ตัวเดิมแท้ของจิตมันอยู่ที่ไหน? มันอยู่ในห้วงอก มันอยู่ในสมุฏฐานของความคิด มันอยู่ในพื้นฐานของพวกเราทุกคน มันอยู่ในตัวเราทุกคน

ทุกข์เรามีอยู่ทุกคนในหัวใจ สิ่งนี้มีอยู่ มันถึงเป็นคุณสมบัติอันประเสริฐใจ คุณสมบัติอันประเสริฐนี้คือสมบัติของหัวใจ หัวใจนี้รับรู้ทุกข์รู้สุขภายนอกต่างหาก แล้วหัวใจนี้ก็สะสมไว้ แล้วก็ป็นนักเดินทาง นักเดินทางนักต่อเนื่องไป มันต้องเกิดตายไปตลอด มันสะสมสิ่งนี้แล้วมันก็เอา

สิ่งนี้เป็นเครื่องเดินทางของมันไป ความอกุศลมันก็เดินทางของมันไป เป็นกุศลมันก็เดินทางของมันไป เดินทางไปพร้อมกับใจ

นักเดินทางอันนี้มันไม่เคยตาย มันเกิดดับ ๆ พร้อมกับสถานะที่ได้เป็นมนุษย์ เป็นเทวดา เป็นอินทร์ เป็นพรหม มันเกิดดับอย่างนั้น มันมีอยู่ในหัวใจของเรา ถ้าเราเคารพใจของเรา มันจะเห็นว่าสมบัติอันนี้มันเป็นสมบัติอันประเสริฐ ประเสริฐจริง ๆ ประเสริฐมาก มนุษย์มีอันนี้เป็นสิ่งที่ประเสริฐมาก พระพุทธเจ้าถึงได้มาตรัสรู้ในภพของมนุษย์ไง

ในเทวดา ในอินทร์ ในพรหม เขามีแต่ความสุขของเขา เขาเพลิดเพลินไปของเขา เขาไม่มีทุกข์มีสุขเหมือนเรา เรามีทุกข์มีสุข แต่เรามีทุกข์มีสุขแล้วเรายึดอันนั้นว่าเป็นสมบัติของเรา เรายึดอันนั้นมาเป็นเรา มันเลยทุกข์ร้อนไป ถ้าเรารู้สิ่งนั้น แล้วปล่อยวางสิ่งนั้นไว้ตามความเป็นจริง ปล่อยวางสิ่งนั้นเป็นความเป็นจริง มันก็เป็นความฟุ้งซ่าน จากที่เราฟุ้งซ่าน ปล่อยวางฟุ้งซ่านมันก็สงบตัวเข้ามา สงบตัวเข้ามาแล้วยกขึ้นวิปัสสนา วิปัสสนาให้มันเห็นตามสภาวะความเป็นจริงในหัวใจของเรา

เราจะปล่อยวางความจริงของเราได้ไม่ได้นี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม วันนี้วันเกิดไง วันเกิดขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “วันวิสาขบูชา” วันเกิดขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะหนึ่ง เกิดเป็นพระพุทธเจ้าชาระกิลีสนี้ เกิดเป็นพระพุทธเจ้าก็วันนี้ วันตรัสรู้ก็วันนี้ วันนี้วันตรัสรู้ ตรัสรู้ธรรมอันความเป็นจริงนี้เกิดอีกชั้นหนึ่ง

ใจของเราเหมือนกัน ใจของเราสกปรกขึ้นมา ใจของเรามีความเร่าร้อนในหัวใจของเรา ขึ้นมา นั่นนะมันมีสิ่งที่ปักบังอยู่ ถ้าเราพลิกสิ่งนี้ขึ้นมาเราก็เกิดอีกชั้นหนึ่ง เกิดจากขันธ จิตที่เป็นขันธ ขันธนั้นหลุดออกไป จิตจะเป็นอิสรภาพของมันตัวมันเอง แล้วมันชำระตัวมันเองขึ้นมาจนเป็นอิสรภาพของมัน นี่อันนี้มันเป็นความสุข เป็นความสุขอย่างยิ่ง

ทุกข์เกิดในหัวใจมาตลอด แล้วเราก็เร่าร้อนไปมันตลอดเวลา เราไม่เคยสามารถชนะมันได้ แล้วความสุขที่แสวงหานี้ ความสุขด้วยอามิส เราระลึกถึงเรานี้ เราเพื่อบุญกุศลของเรา เราสะสมเรา มันเป็นอามิส แต่มันก็เป็นเครื่องดำเนินเป็นอามิสขึ้นไป แล้วฟังธรรมขึ้นมา แล้วประพฤติปฏิบัติ “อานนทํ บอกรให้เขาปฏิบัติบูชาดีกว่าอามิสบูชา”

แต่ในเมื่อเราต้องสะสม เราต้องมีทางก้าวเดินของเราไป เราก็ต้องสะสมบุญกุศลของเราไปก่อน แล้วเราพยายามประพฤติปฏิบัติ ฟังธรรมนี้ ธรรมนี้เป็นฟังธรรม สิ่งที่ธรรมนี้ธรรมของใคร ธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ในวันนี้ ในวันวิสาขะนี้ วางธรรมไว้ ธรรมนี้คืออาการของใจ คือกิริยาของใจที่หมุนเวียนไป กิริยาของใจที่มันแปรสภาพอันที่เราตามมันไม่ทัน นั่นแหละคือธรรม

เหตุไฉน ธรรมกว่าเหตุเป็นอริยสัจ แล้วรู้หรืออริยสัจ ปล่อยอริยสัจไว้ตามความเป็นจริง ใจมันจะปล่อยสิ่งนั้นเข้ามา พอปล่อยเข้ามามันเป็นอิสระตัวมันเอง ออกมาจากอริยสัจ รู้หรืออริยสัจ แล้ววางอริยสัจไว้ตามความเป็นจริง แล้วใจนี้มันก็เป็นจริงของมัน จริงของมัน จริงโดยที่ไม่มีสิ่งใดเข้าไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งนี้ได้ สิ่งนี้จะเป็นสิ่งที่เป็ความสุขมาก นี่เคารพตนเองจากภายนอกเข้ามา พยายามหาตนเอง เราชักตนเองเราแสวงหาตนเองขึ้นมา นี่รัก

วันนี้วันพุทธศาสนาวันสำคัญ สำคัญจากภายนอก แล้วสำคัญในหัวใจของเรา ใจนี้เป็นธรรมขึ้นมาในหัวใจ มันจะเป็นธรรมโดยธรรมชาติของมัน นี่ธรรมชาติของสิ่งที่มีประโยชน์ในหัวใจ มีอยู่ทุกคน มันถึงว่ามีอยู่ทุกคนเกิดมาก็มีทุกข์มาด้วยกัน เกิดมาด้วยความทุกข์ แล้วจะพ้นจากความทุกข์ไปได้ มันต้องเร่งความเพียร มันต้องมีความเพียรของเราพ้นออกไป แล้วแต่หัวใจที่มีอำนาจวาสนา

ถ้าไม่มีวาสนาก็ทุกข์อยู่อย่างนี้ จะทุกข์อยู่ตลอดไป ทุกข์ตลอดไป ถ้าไม่เคารพตนเอง ไม่แสวงหาตนเอง ถ้าแสวงหาตนเองนี้มีทางออก ถ้าค้นหาทางออกได้คนนั้นมีโอกาส โอกาสเราสร้างขึ้นมา เราสร้างโอกาสของเราขึ้นมา แล้วเราจะพ้นจากทุกข์ได้ มันถึงว่าเคารพตนเองเคารพตรงนี้ไง ไม่ต้องให้ใครมาเคารพเรา เราเคารพเรา แล้วเราพยายามหาที่พึ่งของเราให้ได้ แล้วจะเป็นประโยชน์กับเราเอง เอวัง